

18 oktober 2020, negenentwintigste zondag door het jaar, jaar A

**Lezingen: Jes 45, 1.4-6 Ik ben de Heer en niemand anders
1 Tess 1, 1-5b Wij gedenken uw geloof, hoop en liefde
Mt 22, 15-21 Geef aan God wat God toekomt**

Homilie

Beste vrienden,

De boodschap van het evangelie vandaag komt verwarrend op me over. Daarover zodadelijk meer. Wat in ieder geval duidelijk is, is dat de Farizeeën/Herodianen Jezus in een spreekwoordelijke val willen lokken. De Farizeeën stonden bekend om het woord van God krachteloos te maken door er allerlei eigen mensenspels aan toe te voegen. En die gingen samen met de Herodianen naar Jezus. De Herodianen waren dat deel van het Joodse volk dat vriend was met de Romeinen en probeerde op die manier alle wereldse voordelen te verkrijgen waar ze maar met hun handen aankonden. De Farizeeën en de Herodianen konden elkaar niet zien of luchten maar in Jezus hadden ze een gemeenschappelijke vijand gevonden.

En in hun gemeenschappelijke huichelarij gingen ze naar Jezus, in de hoop dat hij dingen zou zeggen die hem in verlegenheid brachten of waarmee ze richting Pilatus - als wereldlijke overheid- hem in diskrediet konden brengen. De vraag die het gezantschap de Heer moet stellen, betreft het betalen van belasting aan de keizer. Is dat geoorloofd of niet? Met deze vraag menen ze Hem iets verkeerd te kunnen laten zeggen. Als Hij 'ja' zegt, kunnen ze Hem bij het volk in diskrediet brengen. Hij kan dan immers niet de Messias zijn, want Hij aanvaardt de heerschappij van de Romeinen en zet Zich niet in voor Israël. Als Hij 'nee' zegt, kunnen ze Hem bij de Romeinen aanklagen als een opstandeling tegen het gezag.

Maar Jezus doorziet het spelletje en vraagt om een belastingmuntstuk te tonen, die traditioneel het beeld van keizer Caesar toonden. Hij vraagt hen wie er te zien is op het muntstuk. Ze kunnen niet anders zeggen dan dat het beeld en het opschrift beide van de keizer zijn. Ze beseffen nog steeds niet waar de Heer naar toe wil.

Dat komt nu. In volmaakte Goddelijke wijsheid wijst Hij op de verplichtingen die zij hebben, zowel tegenover de keizer als tegenover God. Dat is eigenlijk wat we tegenwoordig de scheiding van kerk en staat noemen. Aan de keizer geven betekent erkennen dat ze onder zijn gezag staan. Aan God geven betekent erkennen dat we zijn volgelingen zijn. Dat zij daar staan met Romeins geld in hun handen is symbolisch voor hun onderwerping aan vreemde heerschappij. Die onderwerping is het gevolg van hun hardnekkige weigering om naar God te luisteren. Jezus antwoordt heel handig en gewikt. Hij ontmaskert ermee de vraagstellers. Hij beantwoordt echter hun vraag niet direct, hij laat het aan hen over of zij al of niet belasting zullen betalen. Deze moeten er zelf over beslissen.

Jezus zoekt in algemene zin niet al te grote problemen met de politieke macht. Hij deed daarover weinig uitspraken. Hij weet "dat heersers hun volken onderdrukken en dat leiders hun macht misbruiken" (Mt. 20,25). Maar nu zegt Hij dus "Geef aan de keizer wat aan de keizer toekomt, en aan God wat God toekomt." Het is een zin die blijft nazinderen. Jezus geeft een fundamenteel antwoord: Jezus erkent het recht van de Staat op te eisen wat hem toekomt, maar hij beperkt dit recht door Gods soevereiniteit. Hij gaat verder dan de politieke vraagstelling en verkondigt dat Gods recht het hoogste is. Dat houdt een veroordeling in van

onrechtvaardige eisen en aanspraken op macht waarin God veronachtzaamd wordt. Paus Benedictus XVI schreef daarover in zijn encycliek over de Caritas (2009) dat 'de rechtvaardige ordening van de samenleving en van de staat de centrale opdracht van de politiek is.' Fundamenteel voor de structuur van het christendom is het onderscheid tussen wat 'van de keizer' is en 'wat God toekomt' (Mt. 22,21), dat wil zeggen het onderscheid tussen staat en Kerk of, zoals Vaticanum II zegt, de autonomie van het aardse. De staat mag geen godsdienst voorschrijven, maar moet de vrijheid van godsdienst vrijwaren. Het huidige seculiere model dat godsdienst wil verbannen uit de publieke ruimte staat daar volledig haaks op. De staat garandeert in principe dat geloofsgemeenschappen kunnen bestaan, los van maar samen met de staat.

Maar een staat die het Goddelijke voor zich opeist wordt een probleem. Dan ontstaat wat we tegenwoordig noemen een 'seculiere religie', de staat en haar mening wordt de maat der dingen. Technocratisch en bureaucratisch terrorisme wordt een vorm van onderdrukking. Maar voor mij blijft een grote open vraag wat de invulling van dat gebod '[g]eef aan de keizer wat van de keizer is en aan God wat van God is' (Mc 12,17) dient te zijn. Dit woord roept ons op om de politieke overheid te geven wat haar toekomt, maar ook niet meer. Maar hoeveel is dat dan? Wat de toevallige belastingwetten of een vaag regeerakkoord zeggen? Wetten die ieder jaar wijzigen. En gebouwd zijn rond de wereldse ideologieën van medemensen die vaak pathologisch belust zijn op het opdringen van hun inzichten aan de maatschappij en de fiscaliteit gebruiken om een nieuw soort van afhankelijkheid, van lijfeigenschap in te voeren. De christen kan en mag niet instemmen met eisen die onvereenigbaar zijn met het eigenlijke en uiteindelijke doel van de mens. De christen moet ten allen tijde bereid zijn zich te verzetten tegen maatschappelijke en politieke strekkingen –ook van financiële en fiscale aard, die essentiële morele waarden proberen te ondergraven. De mens staat daarbij altijd centraal, niet de staat of structuren.

Misschien is de opdracht van Jezus dus wel niet om zomaar eender wat aan die staat af te staan, maar een opdracht zelf begaan te zijn met onze maatschappij en vrijwillige solidariteit te tonen met de minderbedeelden eerder dan de verplichte bijdragen via de collectieve systemen. Geef aan God wat aan God toekomt betekent misschien in de realiteit dat er misschien niet al te veel voor de keizer overblijft. Want God is de heer van alle mensen en niemand anders.

Sympathie kan er dan ook worden opgebracht voor de boodschap van de paus in zijn recentste encycliek 'Allen broeders' die twee weken geleden uitkwam. Daarin roept hij in brede zin op tot meer natuurlijke solidariteit tussen mensen (een oprechte broederlijkheid gericht op inclusiviteit) en meer rechtvaardigheid in politiek en economie. Deze structuren zouden niet mogen functioneren als extractiemachine van menselijke waardigheid ten voordele van anderen maar net met de mens als centraal gegeven. Offer niet langer de waardigheid van de mens op aan de afgod van het geld, de grenzeloosheid en de beheersbaarheid. Onbepaalde inclusiviteit zoals de paus propageert met zo ongeveer alles en iedereen zal echter ook op grenzen botsen. Andere structuren, zoals staten, beschavingen, economieën en welvaartssystemen laten zich niet zomaar inschakelen in die onbepaalde broederlijkheid met alle mensen. Daarboven uit stijgen als christen zal een aanzienlijke uitdaging vormen, zeker daar we allen verankerd zijn in deze structuren.

"Geef aan God wat God toekomt", betekent uiteindelijk zich vooral voor Zijn wil open stellen, Hem in ons leven toelaten en met Zijn Rijk van barmhartigheid, liefde en vrede samenwerken. Daar ligt onze werkelijke kracht, het gist dat elke menselijke inspanning doet rijzen en het zout dat er smaak aan geeft, ingaande tegen het overheersende pessimisme dat de wereld ons aanbiedt. Daar ligt onze hoop want hoop op God is dus geen vlucht uit de werkelijkheid, geen alibi: het is op een actieve manier aan God geven wat Hem toebehoort. Amen

Luc Nijs